

Тема: Виховання дисциплінованості і культури поведінки.

План.

1. Своєрідність прояву дисциплінованості й культури поведінки у дітей дошкільного віку.
2. Культура спілкування – важлива складова частина культури поведінки. Виховання взаємоповаги між дітьми протилежних статей.
3. Норми поведінки. Правила поведінки.
4. Умови виховання дисциплінованості та культури поведінки.
5. Методика виховання дисциплінованості та культури поведінки.
6. Можливі порушення дисципліни, їх причини і попередження.
7. Дитячі скарги і ставлення до них вихователя.

Література:

Поніманська Т.І. Основи дошкільної педагогіки. с. 311-315

*Всякое искусство, и искусство воспитания тоже, имеет целью воспитать то, чего не достает от природы.
(Аристотель)*

1 Своєрідність прояву дисциплінованості й культури поведінки у дітей дошкільного віку.

Дисципліна відіграє важливу роль у формуванні особистості і тому вона повинна розглядатися як результат всієї виховної роботи. Виховання - цілісний процес, який не можна поділити. Воно здійснюється щодня, систематично.

Протягом дошкільного дитинства розвивається така моральна якість, як дисциплінованість.

Дисциплінованість — здатність свідомо виконувати правила поведінки, обов'язки, доручення в сім'ї та дитячому садку.

Дисципліна – це обов'язкове для всіх членів будь-якого колективу підкорення встановленому порядку, правилам (військова, трудова, шкільна...)

Дисципліна сприяє вихованню таких сторін особистості:

- Здатність підкорятися загальним вимогам колективу.
- Виконувати встановлені правила життя в колективі.
- Утримуватись від нерозумних бажань, які йдуть врозріз із спільними інтересами.
- Організованість поведінки, слухняність, самоконтроль.

У молодшому дошкільному віці дитину слід привчати до слухняності — вміння слухатись дорослого, виконувати поставлені ним завдання, поради, вказівки, оскільки вона ще не може зрозуміти значення того, що від неї вимагають, а діє за зразком, підкоряючись авторитету дорослого. Вияви її слухняності мають ознаки моральної поведінки, суть якої полягає у довірі до дорослого. З розвитком самосвідомості слухняність поступово переростає у дисциплінованість. Особливо важливо у вихованні дисциплінованості показати значення правильної поведінки: людина, яка вміє організувати своє життя і діяльність, досягає успіху в усіх справах.

Виховання дисциплінованості — одне із найскладніших завдань педагогічної теорії і практики. Окремі педагоги схильні вважати дисциплінованість не лише засобом запобігання поганим звичкам, а й головною умовою успішності навчання. Це найпоширеніший прояв авторитарної навчально-дисциплінарної моделі виховання. Проблеми дисципліни присвячені роботи педагогів О. Демурової, Л. Островської, Н. Стародубової, у яких визначено, що в дошкільному віці дисциплінованість як риса характеру перебуває лише в стадії формування. Важливо сформувати основи цієї морально-вольової якості, насамперед через активну слухняність (вміння дитини слухатись дорослого, виконувати поставлені ним завдання, поради, вказівки), вже у ранньому та молодшому дошкільному віці, коли педагогу і батькам потрібно встановити розумну межу між свободою, незалежністю, самостійністю 2—3 річної дитини та її безпекою. В цьому віці у переважній більшості дітей з'являється прагнення бути слухняними, що ґрунтується на емоційно-позитивному ставленні дитини до улюблених дорослих (мами, бабусі, вихователя) та визнанні їхнього авторитету, прагненні отримувати схвалення ними своєї поведінки, наслідувати їх. Отже, для маленької дитини визначальну роль відіграє бажання “бути хорошим”, заслужити похвалу близького дорослого.

З віком слід підводити дітей до розуміння значущості вимог дорослих і свідомого їх виконання. Головна умова успіху виховної роботи — відповідність вимог розумінню дитини, їх аргументованість та доцільність, зв'язок з інтересами дитини і потребами життя. Необхідними є: дотримання чіткого режиму життя дітей удома та в дошкільному закладі; єдність вимог дорослих до поведінки дитини в різних життєвих ситуаціях (зокрема, в період хвороби дитини чи під час свят); чіткі пояснення дорослими мотивів власної поведінки та своїх вимог до дитини, що сприяє взаємній повазі дитини й дорослого.

Вищим виявом свідомої дисциплінованості дитини дошкільного віку є відповідальна поведінка — самостійне встановлення і виконання вимог, норм поведінки і діяльності. Вихованню відповідальної поведінки сприяють:

- приклад дорослого (дотримання обіцяного);
- вправлення дітей у позитивних учинках з метою створення емоційного випередження ситуації безвідповідальної поведінки;
- використання ефекту власного задоволення внаслідок відповідального виконання дорученої справи чи самостійно визначеного обов'язку;
- використання жартівливої форми роз'яснення дітям правил поведінки (“правила навпаки”);
- педагогічна оцінка, яка може бути попереджувальною, супроводжуючою, підсумковою, серйозною, жартівливою, але неодмінно — справедливою, вмотивованою і заохочувальною до поліпшення поведінки.

Велике значення у моральному вихованні має формування у дітей **культури поведінки**.

Культура поведінки — сукупність корисних, стійких форм щоденної поведінки у побуті, спілкуванні, різних видах діяльності.

Зміст культури поведінки дошкільників охоплює:

- *культурно-гігієнічні навички* (акуратність, охайність тіла, зачіски, одягу, взуття, культура вживання їжі, поводження за столом);
- *культура діяльності* (вміння тримати в порядку місце для роботи, ігор, навчання, звичка доводити до кінця почату справу, бережливе ставлення до речей, іграшок, книг та ін.);
- *культура спілкування* (дотримання норм і правил спілкування з дорослими та однолітками на основі доброзичливості, поваги, ввічлива поведінка у громадських місцях тощо).

Дитина має усвідомлювати, що дотримання правил поведінки є необхідною умовою її визнання у товаристві дорослих і однолітків, власного самоствердження (бути гарною, охайною, здоровою). Потяг дітей до краси і гармонії необхідно використовувати для формування єдності їх зовнішньої і внутрішньої культури.

Виховання культури поведінки неможливе без правильно організованого режиму занять, ігор, художньої діяльності, розвитку пізнавальних інтересів дітей, їх прагнення до спілкування. Важливо при цьому налагодити спільну роботу дитячого садка і сім'ї, забезпечити єдність їх вимог до культури поведінки дітей. Закріплення форм поведінки, перетворення їх на звичку і потребу відбувається на основі позитивного емоційного ставлення до відповідних дій, а також до дорослого, який переконує у їх доцільності. Відчуваючи довіру до дорослого, вбачаючи у ньому приклад врівноваженості, ввічливості, справедливого ставлення до людей, дитина усвідомлює значущість такої поведінки і прагне наслідувати її.

Своєрідність прояву дисциплінованості та культури поведінки в дошкільному віці:

- Починаючи з молодшої групи вчити проявляти стриманість, організованість (обережно вставати зі стільчиків, складати іграшки після гри).
- Сприяти досвіду вчинків, які відповідають правилам поведінки.
- Вчити поводити себе правильно як під наглядом дорослого так і безпосередньо без нього (хочу, але не можна і тому повинен виконати доручену справу).

2 Культура спілкування – важлива складова частина культури поведінки. Виховання взаємоповаги між дітьми протилежних статей.

Культура спілкування – важлива складова частина культури поведінки. Вона включає:

- Формування ввічливості, яка проявляється в чуйності, увазі, стриманості.
- Формування культурного мовлення – це правильна побудова речень, додержання певного ритму, міміки, жестів.

- Формування тактовності, тобто вміння розуміти настрій і почуття інших.

У психології побутує думка, що діти дуже чутливі до зовнішніх проявів людиною справжнього ставлення до того, про що вона повідомляє, а також до людини, з якою спілкується. Вони здатні швидко оволодіти “мовою почуттів”, яка є складовою культури спілкування. Вона допомагає розуміти інших і виражати себе, зацікавлювати, викликати приязне ставлення до себе, запобігати алекситимії (нездатності говорити про свої почуття). Прикладом у цьому для дітей має стати комунікативна культура педагога, якій властиві лексичне й емоційне багатство, витонченість і виразність міміки і жестів, щира зацікавленість співбесідником, відсутність явної та прихованої агресивності чи байдужого ставлення. Не менш важливо, щоб до такої культури спілкування дитина мала змогу прилучатися в сім’ї. Тому за потреби педагог повинен ініціювати коригування сімейного спілкування, рекомендуючи різні форми спільної ігрової, трудової та зображувальної діяльності дітей і батьків тощо.

Виховання взаємоповаги між дітьми протилежних статей.

Дорослі повинні турбуватися про виховання взаємоповаги між дівчатами і хлопчиками ще з раннього дитинства. Хлопчики повинні розуміти, що вони сильні фізично, тому повинні допомагати дівчатам виконувати важку роботу, уступати місце, пропускати вперед та інше. Дорослі повинні вміти попереджати виникнення недружелюбних стосунків між дівчатами і хлопцями, а не навпаки, сприяти цьому «чому ти плачеш, наче дівчинка; дівчинці соромно себе так вести, ти ж не хлопчик.»

3 Норми поведінки. Правила поведінки.

Норми, які повинні стати звичними формами культури поведінки дитини, мають у своїй основі такі моральні цінності, як гуманність, милосердя, доброзичливість, працелюбство, правдивість, чесність. З ранніх літ необхідно виховувати повагу дитини до народного етикету: вітатися, допомагати тим, хто цього потребує, відвідувати хворого, починати день доброю справою та ін.

Культура – сукупність моральних і духовних цінностей, створених людським суспільством, характеризується певним рівнем розвитку суспільства. Проявляється в поведінці людей (дітей).

Етикет – установлений порядок поведінки, сукупність правил поведінки, які установлені в суспільстві і прийняті як норма в різних життєвих ситуаціях.

Культурне виховання – взаємодія внутрішніх і зовнішніх форм поведінки.

Культура поведінки – результат виховання.

Норми поведінки – відображають відношення до:

- Дорослих
- Однолітків
- Особистісної діяльності
- Обов’язків
- Суспільного майна

Правила поведінки – це засвоєння дитиною норм поведінки, які регулюють різноманітні відношення між людьми.

4. Умови виховання дисциплінованості та культури поведінки.

- Створення правильного стилю взаємовідносин між дорослими в ДНЗ.
- Стиль взаємовідносин педагогічного та батьківського колективів.
- Високий рівень взаємовідносин між дорослими і дітьми.
- Чіткий розпорядок життя дітей в ДНЗ.
- Створення в групі відповідної обстановки для виникнення у дитини позитивно-емоційного відношення до оточуючих її людей.
- Врахування вікових та індивідуальних можливостей дітей.
- Використання колективних ігор.
- Правильна організація дитячої праці.

5 Методика виховання дисциплінованості та культури поведінки.

Дитина швидше і міцніше засвоює правила культури, коли ми використовуємо всі можливі прийоми і засоби виховного впливу.

Роз'яснення, нагадування, показ – прийоми, за допомогою яких, дітей навчають правил культурної поведінки.

Не досить лише ознайомити дітей з правилами КП, корисно показати й способи їх використання (як сидіти за столом, як тримати ніж, виделку...)

Особливо ефективним є прийом «паралелізму» (роби як я) – дитині легше рівнятися на «зразок», бо вона бачить і діє одночасно.

Нагадування – молодший вік – частіше необхідно нагадувати про додержання правил (хто пам'ятає, що треба зробити перед миттям рук, щоб не замочити рукава?). в середній і старшій групах вказівки вихователя не такі прямолінійні, а в формі натяку, запитання (сподіваюсь, ти був ввічливим? Перевір, чи все ти зробив як треба?) – використання прийому непрямого впливу.

Ігрові прийоми. Вони зрозумілі й тому чудово впливають на дітей. Правила втілені у форму гри, захоплюють дітей, і вони легко виконують те, що від них вимагається.

Використовуються художні твори – вірші, прислів'я, казки (Мойдодир, Федорино горе, Ревушка...)

Дітям середньої та старшої групи корисно розкривати моральний зміст окремих правил. Правила краще засвоюються якщо вихователь оцінює вчинки дітей. Похвала і зауваження допомагають відрізнити добре від поганого.

Не можна часто фіксувати увагу дітей на негативних проявах поведінки (не клади лікті на стіл...), а треба нагадати як правильно сидіти за столом. Добре слово народжує в маленькій людині почуття власної гідності.

Індивідуалізація в застосуванні методів і прийомів – неодмінна умова виховання культури поведінки.

Методи та прийоми:

- Ознайомлення дітей з правилами поведінки.
- Заучування з дітьми правил.
- Заучування кожного правила вимагає певного часу.
- Пояснення морального змісту.
- Організація вправлянь по виконанню правил.
- Єдність вимог педагогів та батьків.
- Правила вводяться поступово
- Обов'язково контроль вихователя за виконанням правил.
- Оцінка вихователя (позитивна).
- Поступове ускладнення вимог.
- Художнє слово.
- Розгляд ілюстрацій, картин.
- Заучування народних приказок, прислів'їв.

6 Можливі порушення дисципліни, їх причини і попередження

У теорії виховання дискутується питання про можливість застосування покарань, зокрема, у вихованні дітей дошкільного віку. У цьому віці дитина характеризується пластичністю нервової системи, вразливістю. І якщо батьки і вихователі вдаються до такого засобу, то він має бути вмотивованим, не принижувати гідності дитини, відповідати змісту провини (наприклад, заборона на певний час гратися іграшкою, щодо якої дитина не виявляла бережливості тощо). Недопустимими є фізичні покарання і залякування дитини. Ефективним виховним методом стосовно дітей, які порушують дисципліну, є призначення їх “відповідальними” за порядок у групі, що засвідчує довіру педагога до них, справляє значний авансуючий вплив.

Причини порушень правил поведінки:

- Не узгодженість вимог ДНЗ і сім'ї.
- Відсутність єдності методів впливу.
- Перевтомлення.
- Тривале очікування.
- Скритий період захворювання.
- Постійно встановлюються заборони для дітей.

Міри впливу на дітей:

- Захоплення дітей будь-якою діяльністю.
- Поради.
- Дати можливість заспокоїтися.
- Бесіди.
- Пояснення.
- Використання прикладу інших дітей.
- Художня література.

7 Дитячі скарги

Діти часто звертаються із скаргами. Треба зрозуміти причини, вникнути в їх суть.

Ставлення дитини до ситуації. Через невідповідність поведінки когось із дітей встановленим правилам – дитина хоче переконатися, чи правильно вона засвоїла, запам'ятала правила.

В скаргах звучить *звертання до вихователя за допомогою*, підтримкою – забрати іграшки, не беруть в гру....

Без підставні скарги – пояснити не правильну поведінку дитини.

В старшому віці вихователь допомагає дітям самим розібратися у непорозумінні, привчає вислуховувати один одного, доводити свою правоту.